

La investigació sobre el tractament informatiu de la immigració als mitjans de comunicació: propostes del MIGRACOM

Nicolás Lorite i Josep Maria Blanco

■ *En aquest article es planteja la necessitat d'abordar l'estudi del tractament de la immigració als mitjans de comunicació tenint en compte la producció, emissió, recepció i dinamització de continguts textuais, visuals i sonors.*

El Grup de Recerca i Observatori de Migració i Comunicació (MIGRACOM) de la UAB aposta, des del seu naixement el 1995, per aplicar una teoria i una metodologia als diferents suports i mitjans que permetin obtenir posteriorment indicadors qualitatius i quantitatius multivariables de referència que ajudin a conèixer si el tractament dels col·lectius d'immigrants i dels temes relacionats amb la immigració és de qualitat. Aquesta diagnosi permet oferir recomanacions per aquèl tractament sigui el més adequat possible, evitant visions racistes, parcials o fragmentades de la realitat multicultural.

1. Un breu aclariment inicial

Per estudiar el tractament informatiu de la immigració als mitjans de comunicació i proposar mesures que s'adeqüin a la realitat de l'autèntica diversitat i dinamització social i intercultural que vivim actualment a Catalunya, fa falta una combinació entre aprofundiment teòric i metodològic de

Nicolás Lorite

Director del MIGRACOM i Cap de la Unitat de Comunicació Audiovisual de la Universitat Autònoma de Barcelona

Josep Maria Blanco

Coordinador del MIGRACOM

l'objecte d'estudi i de seguiment quotidià de les actuacions polítiques i comunicatives. No és suficient amb una dada, univariable i subjectiva, obtinguda d'avui per demà, per justificar l'aplicació de noves normes. És convenient un seguiment qualitatiu i quantitatiu, realitzat amb el temps necessari i des de la producció, emissió, recepció i dinamització de continguts textuais, visuals i sonors, i tenir en compte l'autèntica dinamització intercultural, si volem anar més enllà del coneixement fragmentat i superficial de la realitat i de l'aplicació de propostes desfasades.

A continuació, donem a conèixer algunes de les tasques que realitzem des del MIGRACOM (www.migracom.org), Observatori i Grup de Recerca de Migració i Comunicació de la UAB, des del seu naixement l'any 1995, per tal de combinar investigació amb acció i, per tant, la Universitat i el món acadèmic, amb les realitats social, política, informativa i comunicativa.

2. Què ha fet el MIGRACOM?

El MIGRACOM (Observatori i Grup de Recerca de Migració i Comunicació) de la Universitat Autònoma de Barcelona neix el 1995. Rep l'impuls inicial d'un col·lectiu de professors i investigadors del Departament de Comunicació Audiovisual i de Publicitat de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona de diferents disciplines: premsa, disseny gràfic, ràdio, televisió i fotografia. També rep l'assessorament de professors, investigadors, especialistes i tècnics d'altres branques del coneixement (Sociologia, Educació, Antropologia, Demografia, etc.) amb el criteri principal d'analitzar la imatge que projecten els mitjans de comunicació dels immigrants.

El grup de recerca es consolida a partir de 1996 amb l'estudi "Tractament dels immigrants no comunitaris als mitjans de comunicació a Catalunya". Aquesta investigació es realitza, per encàrrec del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya, dins del marc de l'Any Internacional per la Tolerància, i com una iniciativa del Conveni sobre la protecció de la Cultura i la Imatge de les minories ètniques als mitjans de comunicació social, signat l'any 1995, entre el Col·legi de Periodistes de Catalunya, el Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya i els principals mitjans de comunicació social catalans.

Les conclusions de l'estudi s'empren com a base per a la redacció del *Manual d'estil* sobre Minories Ètniques del Col·legi de Periodistes de Catalunya i són difoses entre els mitjans de comunicació catalans. Aquesta iniciativa, una de les primeres que es posen en marxa a la Unió Europea i la primera de l'Estat espanyol, pretén conscienciar els mitjans, ja des de l'any 1996, d'un model adequat de tractament de col·lectius procedents de diferents cultures -com ara els immigrants- que no caigui en el racisme, la segregació i la xenofòbia.

L'any 2000 -quatre anys després del primer estudi- es realitza una segona recerca sobre el "Tractament dels immigrants no comunitaris als mitjans de comunicació a Catalunya", també per encàrrec del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya. Aquest estudi es presenta, entre altres llocs, al IV Congrés de Periodistes de Catalunya, celebrat al final de l'any 2000, i novament serveix per proposar un ús adequat entre els periodistes especialitzats en la cobertura dels temes sobre immigració del *Manual d'estil* i com a eina d'anàlisi de l'evolució del tractament informatiu dels col·lectius immigrants.

Aquesta opció de recerca per a l'acció ha dut el MIGRACOM a ser assessor del Consell del Departament de Benestar Social de la **Generalitat de Catalunya** des de 1995, i del Consell Municipal de Benestar Social de l'**Ajuntament de Barcelona** (subgrup Mitjans de comunicació i multiinterculturalitat, del grup de treball Refugiats i Estrangers) des de gener de 1996. Des l'any 2002 participa d'un conveni amb el CRID (Consorti de Recursos i Documentació per a l'Autonomia Personal) de la **Diputació de Barcelona** i col·labora amb l'Institut de Migracions i Serveis Socials del **Ministeri de l'Interior**.

3. Línies de recerca

Per estudiar la relació entre migració, informació i comunicació treballem, entre d'altres, les principals línies de recerca següents:

- Comunicació local i dinamització intercultural
- Internet i dinamització intercultural
- Informació televisiva sobre immigració
- Informació radiofònica sobre immigració
- Informació d'actualitat en premsa escrita sobre immigració
- Infografia i disseny gràfic en premsa i televisió i minories ètniques
- Accés de les minories ètniques als mitjans de comunicació
- Rutines de producció de les notícies sobre minories i immigració
- Programació televisiva infantil i interculturalitat
- Televisió i migració infantil
- Multimèdia i infància
- Publicitat i interculturalitat
- Tractament dels conflictes ètnics en premsa analògica i digital
- Disseny d'un concepte d'informació audiovisual de qualitat
- Metodologia d'anàlisi de la immigració als mitjans audiovisuals
- Anàlisi de la recepció de les informacions sobre minories i immigració
- Dinamització social i cultural de les notícies sobre immigració

4. Objectius per analitzar el tractament de la immigració a Catalunya (1996-2000)

Quan plantegem la recerca per estudiar el tractament informatiu de la immigració no comunitària als mitjans de comunicació a Catalunya tenim en compte els objectius principals següents:

1. Detectar el tractament informatiu que s'atorga a la immigració no comunitària als mitjans de comunicació (premsa, ràdio i televisió) a Catalunya.
2. Definir els criteris que s'utilitzen per valorar objectivament aquest tractament a cada mitjà i de manera

Procés d'investigació per a l'acció

15/2/1995
Signatura del
Conveni sobre
Protecció de les
Minories Ètniques

Estudi 1996
sobre
el tractament
informatiu de
la immigració

Manual d'estil
1996 del
Col·legi de
Periodistes de
Catalunya

Diferents
actuacions
pedagògiques,
periodístiques i
polítiques

**Nou Estudi
2000**
Revisió del
Tractament
de 1996

Noves propostes
d'actuacions
pedagògiques,
periodístiques i
polítiques

transversal a tots tres.

3. Experimentar i precisar una metodologia qualitativa i quantitativa, capaç d'aprofundir tant en el més específic com en allò més general, és a dir, en les peculiaritats informatives de cada mitjà amb el seu llenguatge i en determinades constants narratives de tots tres.

4. Extreure una sèrie de resultats qualitius i quantitatius per cada mitjà analitzat.

5. Proposar una metodologia per estudiar aquest col·lectiu social de la forma més objectiva possible.

6. Suggestir, a partir de tot això, un tractament informatiu adequat.

7. Justificació de la recerca sobre el tractament: investigació per a l'acció

Aquest estudi s'ha d'entendre com una eina al servei d'un procés informatiu normalitzador. Aquest procés d'investigació per a l'acció s'explica en el següent esquema.

Els indicadors obtinguts pretenen ser una eina de referència per a periodistes, professors de periodisme, polítics i altres persones implicades, directament o indirecta, en la presa de decisions relatives al tractament informatiu idoni de la immigració en l'actualitat. Així es planteja a les jornades "La producció de notícies sobre immigració", celebrades el mes d'octubre de l'any 2001 al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona i en les quals van participar representants d'aquests tres col·lectius (veure conclusions a la pàgina web www.migracom.org).

Des de l'estudi de 1996, el MIGRACOM va elaborar l'estudi *Tractament de la immigració no comunitària als mitjans de comunicació (premsa, ràdio i televisió) a Catalunya, 1996* seguint aquests criteris. En aquell moment va ser una recerca que va suposar l'aplicació dels criteris establerts en el conveni signat pel Col·legi de Periodistes de Catalunya, els mitjans de comunicació social i el

Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya el 15 de febrer de 1995. El Conveni sobre la Protecció de la Cultura i la Imatge de les Minories Ètniques als Mitjans de Comunicació Social establia la necessitat "d'impulsar estudis generals sobre la influència dels mitjans de comunicació en l'opinió pública, en especial pel que fa a la conscienciació social en relació amb les minories ètniques" dins del marc de l'Any Internacional per la Tolerància. Va ser un estudi encarregat pel Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya que va servir com a suport per activar el *Manual d'estil* del tractament de les minories ètniques del Col·legi de Periodistes.

Aquest estudi de 1996 també serveix per impulsar un treball des del subgrup de Refugiats i Estrangers de l'Ajuntament de Barcelona que va servir de referència per a l'aprovació de diferents actuacions en sessió Plenària de l'Ajuntament de Barcelona, determinacions que es van presentar al president del Parlament de Catalunya i a una comissió de parlamentaris del Parlament de Catalunya l'any 1997.

És un estudi que també es presenta al Parlament Europeu en una sessió de rebuda de periodistes i investigadors catalans especialitzats en aquestes temàtiques l'any 1997. Però ja a l'any 1996 és un estudi de referència a Londres dins de les jornades "Research Information Campaign for media and journalism training schools. Multicultural Recruitment Journalists Schools and Media", projecte iniciat per a Migraten & Mediam d'Holanda, en col·laboració amb la Netherlands Association of Journalists (NVJ), el Black Members Council of the National Union of Journalists (NUJ) de Londres i la International Federation of Journalists (IFJ), treball finançat per la Comissió Europea i coordinat per Rinke Bok.

Algunes observacions prèvies a aquest estudi sobre el tractament de la immigració no comunitària a Catalunya van ser recollides, amb recerques, seminaris i debats, i en col·laboració amb diferents institucions i professionals, a *Aproximació a l'estudi del tractament de la immigració als mitjans: el cas de les III i IV Festes de la Diversitat de SOS Racisme*, 1994 i 1995; *El paper de la televisió entre els immigrants*, estudi de recepció realitzat amb un col·lectiu marroquí de Vallès sense fronteres, en col·laboració amb Vicenç Fisas i Driss Buisef (Sant Cugat del Vallès, 1995); *Tractament audiovisual de les noves migracions*, estudi a les cadenes de televisió: Antena 3 Televisión, Tele5, Televisión Española (TVE) i Televisió de Catalunya (TV3), del 16 al 22 d'octubre de 1995, presentat a la Conferència del Mediterrani Alternativa (Barcelona, 24 de novembre de 1995); Programa educatiu per a periodistes de la Mediterrània en la producció audiovisual sobre minories ètniques, projecte per a la Fundació CIREM (Centre d'Iniciatives i Recerques Europees a la Mediterrània), 1995; "Televisión y inmigración infantil", treball de recerca del Doctorat de Comunicació Audiovisual de la UAB realitzat amb alumnes del Col·legi Milà i Fontanals del Raval, durant els anys 1994 y 1995; "La investigación sobre migración y comunicación en España", ponència presentada a l'European Symposium on Racism, Xenophobia and the Media (Amsterdam, Països Baixos, 1995); "Tools for the Analysis of News Media", conferència al congrés Alliances and Alignments: communication in the New Europe, Scottish Communication Association, Napier University, Edimburg, Escòcia, 1995; *Racisme i educació. Els Programes d'Educació Intercultural i Coeducació*, Institut de Ciències de l'Educació, UAB, 1995; Seminari Interdisciplinari d'Investigadors en Migracions, coordinat per Lluís Recolons; *Migrastudium*, amb el suport de la Fundació Jaume Bofill (Barcelona, 1995); Jornada tècnica "La immigració i els mitjans de comunicació", organitzada pel Col·legi de Periodistes de Catalunya i el Govern Civil de Girona, a Girona l'any 1994; i la taula rodona "Immigració i mitjans de comunicació", amb SOS Racisme de Catalunya (Barcelona, 1994).

6. Important: la metodologia

L'anàlisi del tractament dels immigrants no comunitaris es fa a partir de la selecció de mitjans de comunicació social de

difusió a tot Catalunya i d'acord amb els criteris següents:

- Selecció de programes informatius, radiofònics i televisius de màxima audiència i incidència a Catalunya, a cadenes públiques i privades.
- Informatius televisius del vespre, de dilluns a divendres i de cap de setmana a Televisió de Catalunya (TV3), Antena 3, Tele 5 i Televisión Española (TVE).
- Informatius radiofònics del vespre de dilluns a divendres a Catalunya Ràdio i Cadena SER.
- Selecció de pàgines d'informació d'actualitat als diaris de difusió i de venda a tot l'àmbit català: *Avui*, *La Vanguardia*, *El Periódico de Catalunya* i *El País*.
- Selecció d'un període anual de màxima producció d'informació d'actualitat:
 - a) Des de dilluns 22 de maig fins al diumenge 18 de juny de 2000.
 - b) Des del dilluns 6 de maig fins al diumenge 2 de juny de 1996.

Són períodes anuals considerats de màxima activitat a tots els mitjans de comunicació, durant els quals treballa tota la plantilla i sense festius llargs que puguin interrompre les rutines productives dels periodistes. Són períodes, a més, acompanyats d'una activitat social i laboral que es pot definir com a normal.

Queden fora d'aquesta anàlisi altres períodes anuals, de vacances o pròxims a les vacances -juliol, agost, setembre o desembre, per exemple-, per considerar-los irregulars en la producció d'informació d'actualitat on predominen els denominats "colobrots" d'informatius o notícies amb un tractament de temps i d'espai superior a l'habitual per la seva espectacularitat en moments de fluxos baixos de notícies.

No s'han seleccionat ni s'han estudiat altres programacions informatives i no informatives dels mitjans audiovisuals ni tampoc altres continguts com els suplementos setmanals dels diaris. Incloure-hi tot aquest material és una tasca prevista per a futures fases d'aquesta recerca, que pretén aprofundir en el tractament de la immigració no comunitària des de les diferents perspectives de la producció i de la recepció dels missatges informatius.

En el cas dels telenotícies, s'ha exclòs l'horari de migdia a l'estudi de l'any 2000. Vam descobrir que la selecció de dos informatius de la mateixa cadena el mateix dia no permet aprofundir més en l'anàlisi de les informacions perquè els

seus continguts són pràcticament idèntics.

S'efectua una anàlisi quantitativa i qualitativa dels materials seleccionats, així com una específica per mitjans i llenguatges. L'anàlisi quantitativa permet obtenir els percentatges de temps total destinat a notícies d'immigració. També permet comparar-los amb els obtinguts per altres blocs temàtics. L'anàlisi específica per mitjans i llenguatges permet aprofundir en determinats aspectes que es mostren a continuació:

- **L'anàlisi textual en premsa: text**

Titulars, avanttítols, subtítols, caràcter del lèxic emprat, fonts informatives, seccions on es publica la informació, caràcter temàtic i intertextualitat.

- **L'anàlisi visual en premsa: fotografia**

L'anàlisi de la fotografia en la premsa es basa en criteris quantitatius (tècnics, fotoperiòdics i de disseny) i qualitatius.

- **L'anàlisi visual en premsa: disseny gràfic**

Macrotipografia de la publicació, macrotipografia de la pàgina, macrotipografia de la unitat informativa i micropografia del text base.

- **Televisió informativa: estructura i contingut**

Temps atorgat a la unitat informativa, l'ordre que ocupa a l'escaleta del telenotícies, anàlisi de l'entradeta, dels vídeos informatius i de les informacions donades per un presentador.

- **Televisió informativa: anàlisi de la imatge i de la seqüència audiovisual**

Distància i proximitat de la càmera i diferenciació de l'individu.

- **Televisió informativa: estructura del discurs**

Macroestructura temàtica i macroestructura esquemàtica.

- **Anàlisi del so**

Índex de problematització i factor de modelització.

- **Anàlisi de ràdio informativa**

Aprofundiment en l'estructura de la unitat d'informació, definició de les fonts orals, anàlisi dels enllaços i anàlisi del contingut.

7. Més important encara: el marc conceptual

Un dels objectius principals de l'anàlisi és precisar objectivament la valoració que s'atorga al tractament informatiu dels immigrants.

Ja des de l'estudi del 96 vam considerar que un tractament adequat, idoni, ètic i, per tant, positiu d'aquest col·lectiu, és sinònim de qualitat. Això vol dir que el millor tractament informatiu dels immigrants no comunitaris és el que fa servir tota una sèrie d'elements periòdics, gramaticals, textuals, visuals i sonors amb el corresponent contrast objectiu, metodològic i teòric que requereixen.

El tractament és positiu, bo o idoni quan la notícia està contrastada, declina l'opinió en totes les fonts existents i s'utilitzen les narratives visuals, sonores i textuals des de tots els punts de vista possibles. Per tant, tractar bé o adequadament el col·lectiu immigrant no significa informar només d'aquells aspectes en què la temàtica sigui considerada generalment positiva per a tot tipus de societat i cultura, com les seves celebracions festives, per exemple. Caldrà informar de qualsevol esdeveniment relacionat amb la seva realitat immediata, inclosa la festiva, tractat amb els criteris de qualitat informativa, objectius que neixen d'un ús divers de fonts informatives i punts de vista audiovisuals i textuals, pensats en una recepció plural dels missatges. Això vol dir que el criteri de qualitat informativa és multivariable i neix de diferents indicadors quantitatius i de criteris qualitatius construïts tant des de la producció com des de la recepció dels missatges.

En el cas de la premsa, parlem d'unitats informatives de qualitat quan es tracta de relats de fets informatius referents o relacionats amb la immigració no comunitària. La base és l'equilibri del caràcter de la tematització i la intertextualitat (positiu/negatiu), la variabilitat de temes abordats a partir d'una diversitat de fonts i l'adopció d'una estructura informativa jerarquitzada i un llenguatge no favorable a la creació d'estereotips i/o creences que tendeixen a distorsionar la cognició social sobre la identitat cultural de l'immigrant.

La unitat informativa és l'eix central de l'anàlisi, és la peça base a partir de la qual extraurem les nostres conclusions. És el criteri principal a considerar en el moment de seleccionar els criteris òptims per a l'anàlisi del tractament informatiu del col·lectiu immigrant.

Atorguem una importància fonamental a la unitat informativa perquè és la primera a saltar a l'escena mediàtica i a transmetre a l'opinió pública una realitat concreta. Aquestes informacions punteres són seguides dia a dia per una audiència àvida de noves dades sobre el

tema. Els telenotícies continuen aconseguint índexs d'audiència importants. L'impacte és immediat, així com la recerca d'ells per part del teleespectador. La mateixa dinàmica es produeix entre els diaris i els seus lectors o la ràdio i els seus oients; busquen què hi ha de nou i volen que se'ls ofereixi de la manera més fàcil, clara, concreta i directa possible. Això vol dir que aquestes unitats són, a més a més, productes que se subministren en funció de fórmules de presentar i redactar molt simples i estrictes, universals i clàssiques que s'han utilitzat, gairebé de la mateixa manera, des de l'inici del periodisme, perquè combinen simplicitat amb eficàcia comunicativa.

Considerem, per tant, que la formació de l'opinió pública sobre determinats col·lectius com els immigrants no comunitaris parteix de la informació d'actualitat que ofereixen aquestes unitats informatives diàries. Després d'aquestes primeres informacions emergeixen altres productes audiovisuals i escrits (reportatges i entrevistes, tertúlies, opinions, fins i tot novel·les i ficció televisiva i cinematogràfica) que poden aprofundir en els continguts inicials i reorientar o matisar el tractament informatiu, ètic i ideològic atorgat a la unitat informativa inicial. Difícilment, però, alteren l'impacte que provoquen en els receptors aquestes primeres impressions concises i immediates de la realitat com són les unitats informatives.

Seleccionem informacions que parlen sobre immigració no comunitària, dins del període analitzat, indistintament que tinguin la categoria de notícies d'actualitat. Aquestes informacions les anomenem: unitats informatives.

Seleccionem una sèrie d'informacions sobre un col·lectiu social determinat durant un període anual concret; d'aquestes, algunes compleixen tots els criteris necessaris per ser considerades notícies d'actualitat, però d'altres no. Per tant, només algunes informacions poden ser actuals, instantànies i noticiables però altres complementen i matisen diferents dades i qüestions que llavors van ser actualitat. Aquest és el cas de la Llei d'Estrangeria. Durant el període analitzat apareixen noves informacions sobre aquest tema que són actuals, però no deixen de ser matisos sobre un tema que va saltar a la palestra informativa ja fa uns quants anys.

En el cas de la premsa, considerarem unitat informativa qualsevol estructura gramatical amb significat que ens aporti informació intel·ligible sobre la immigració no

comunitària actual. Inclourem per tant, fins i tot, unitats reduïdes com són els titulars quan aquests es troben sols sense cap desenvolupament de la informació que presenten, per exemple, quan anuncien a la portada del diari una notícia que més tard es desenvoluparà a la secció corresponent.

En el cas de la ràdio i la televisió, les unitats informatives són cada una de les peces en què es fragmenta un informatiu com a entitats independents i desenvolupades, fragmentació que ve delimitada, generalment, per la introducció i l'acomiadament del conductor o conductora del programa, menys quan es tracta d'un bloc de notícies encadenades. Segons aquest criteri, no hem considerat unitats informatives els titulars de portada i l'acomiadament dels informatius. Malgrat tot, sí hem considerat unitats informatives aquelles que desenvolupa el mateix conductor o conductora del programa, directament, després de tancar una notícia i d'introduir-hi la següent, sense cap suport d'imatges, en el cas de la televisió, ni talls de veu, en el cas de la ràdio.

Les unitats informatives se seleccionen si fan referència al col·lectiu estudiat (immigració no comunitària), independentment dels qualificatius emprats als titulars per identificar-lo i de si s'ajusten més o menys a l'actualitat.

8. Una conclusió general i algunes propostes

Després d'analitzar el tractament informatiu de la immigració no comunitària a premsa, ràdio i televisió, segons la metodologia i el marc conceptual delimitat, arribem a la conclusió general que és negatiu. Podem afirmar que **és negatiu** i no arriba als mínims de qualitat informativa perquè a tots i cadascun dels mitjans analitzats i als seus respectius llenguatges textuais i audiovisuals, d'acord amb els instruments metodològics i els conceptes teòrics objectius aplicats, hem observat que el col·lectiu d'immigrants és només una xifra, no parla i no té identitat.

a) Premsa

El principal objectiu de les propostes generals sobre el tractament informatiu de la immigració no comunitària als diaris d'informació general ha de ser buscar l'equilibri quantitatiu i qualitatiu dels fets narrats d'acord amb el següent criteri general: valoració i consideració global dels

aspectes relacionats amb la immigració, per tal d'aportar-hi dades que contribueixin al coneixement cultural de l'immigrant (una de les bases fonamentals per a la construcció de l'empatia intercultural).

L'acompliment d'aquest criteri general provoca una reacció en cadena de la resta d'aspectes periodístics que cal tenir en compte:

- Augmentar el nombre d'unitats informatives on el subjecte actiu i la font informativa dels fets narrats sigui l'immigrant no comunitari.
- Diversitat temàtica dels fets relacionats amb la immigració no comunitària (fluxos migratoris, legislació, economia, integració, cultura, espectacles, art, comunicació, educació...)
- Eludir la nacionalitat i els gentilicis referents a la immigració no comunitària quan aquests no formen part de l'eix central de la informació (especialment en unitats informatives de caràcter conflictiu o problemàtic).
- Emprar un lèxic adient i apropiat a cadascun dels temes i de les seccions tractades, per tal de no construir camps semàntics que puguin contribuir a la creació d'estereotips i falses creences sobre la població immigrant.

b) Fotografia en premsa

- És important no pressuposar que una persona és immigrant pel seu color de pell, la seva forma de vestir. Hem de confirmar la seva condició d'immigrant, si no estariem alterant i manipulant la realitat.
- Una utilització inadequada del teleobjectiu ajuda a crear una sensació de distància i de llunyania entre el col·lectiu d'immigrants i el receptor/lector de la fotografia.
- Sempre que sigui possible, és millor que els immigrants no hi apareguin d'esquenes. Si els presentem així, l'espectador té la sensació que els està mirant amb cert recel.
- Les activitats, actituds i expressions on apareixen els immigrants, són bàsiques en la percepció que pot tenir la societat d'aquest col·lectiu.
- El peu de foto és un element clau per a la interpretació correcta de la fotografia. Ha de ser informatiu, clarificador i no redundar mai en els elements que ja hi apareixen de forma evident.
- El tractament fotogràfic positiu el vincularem al concepte de qualitat, una qualitat que trobarem quan la imatge sigui

realment informativa, actual i tingui en compte totes les possibilitats que li ofereix el llenguatge visual (tipus d'objectiu, punt de vista, actitud de les persones davant la càmera...).

- De la mateixa manera, aquest tractament fotogràfic de qualitat haurà d'anar íntimament relacionat amb el peu de foto, un peu de foto que ens permetrà analitzar correctament la fotografia evitant interpretacions errònies i, a la vegada, una adequada relació entre la fotografia triada i el titular i el text de la unitat informativa.

c) Disseny gràfic en premsa

- Es millora el tractament formal de la informació si apareix en portada.
- Si la informació apareix en pàgina, sigui o no portada, millorarà el tractament formal si hi apareix en la part superior.
- Si la informació apareix en pàgina, sigui o no portada, millorarà quan ocupi més espai en la pàgina o, en tot cas, quan sigui la informació que ocupi més espai de la pàgina.
- Si la informació apareix en pàgina, sigui o no portada, millorarà el tractament formal si la informació inclou altres elements a més a més del titular i del text base.
- Si la informació apareix en pàgina, sigui o no portada, millorarà el seu tractament formal si el titular té una relació de pulsacions de 1,5 o 2 alfabets per línia.

d) Ràdio informativa

Cal apropar l'oient a la vida de l'immigrant. Això es pot aconseguir a través de les següents vies:

- Incorporació d'altres gèneres informatius al tractament d'aquest tema. La notícia, per les seves pròpies característiques, dona una visió molt puntual de l'esdeveniment i pot provocar una visió unilateral del tema. En els últims mesos, s'ha detectat un esforç per part dels mitjans per oferir una perspectiva més humana i menys matemàtica (xifres) dels aspectes que l'envolten.
- Elaboració de la informació, en aquest cas de la notícia (gènere omnipresent als radiodiaris), seguint les directrius pròpies del gènere que faciliten la contextualització i obliguen a incorporar dades que matisen la presentació del fet puntual a partir del subjecte (el QUI) i la seva acció (el QUÈ).
- Incorporació del COM, el PERQUÈ i l'ON per millorar la

narració informativa. Caldria reequilibrar la presència de les cinc dades importants.

- Augment de les informacions de caire social des d'una perspectiva positiva per facilitar un estat d'opinió pròxim a la integració social d'aquest col·lectiu. La presència dels protagonistes com a fonts sonores aniria en aquesta línia. La població ha de conèixer els seus problemes.

e) Televisió informativa

- Com en qualsevol informació televisiva on hi ha parts en conflicte o enfrontades, caldria donar veu als immigrants en les diverses informacions que els afecten, i/o a les organitzacions que els agrupen i els representen (ONG, Associacions d'Ajuda, etc.).

- Cal fer un esforç per trobar, triar i emetre informacions sobre la integració dels diferents col·lectius d'immigrants, la seva vida quotidiana i l'arrelament en diverses poblacions. No sols informar de la immigració respecte a la entrada massiva, les màfies o altres aspectes que transmeten només una imatge negativa dels immigrants i del flux migratori. En aquest sentit, requereix un esforç especial que les notícies tractin d'explicar el que hi ha darrera del fet d'emigrar a un altre país, i quines són les raons en cada cas.

- Respecte al llenguatge, per diferenciar els immigrants legalitzats i dels que no ho són, fer servir termes més suaus que no donin una imatge tant pejorativa com ara "sense documents" per "indocumentats", o "han de regularitzar la seva situació" en comptes "d'il·legals", etc.

- En general, la televisió i també, per tant, els telenotícies haurien de fer una certa pedagogia de la diversitat i de la multiculturalitat, dels valors personals i socials de les diferents cultures.

- Les fonts oficials transmeten fonamentalment notícies de caràcter policial, i aquestes sovint no estan suficientment contrastades, la qual cosa, en la pràctica, genera alarmisme. La situació dels immigrants i de la immigració hauria de tractar-se amb molta cura i delicadesa.

- El tractament audiovisual és molt limitat, en el sentit que la majoria d'imatges que s'emeten sobre la immigració són de ciutadans estrangers detinguts, emmanillats, en furgons policials, fent cua als organismes oficials, etc.

- Hi ha molt poques notícies d'immigrants en situacions normals de quotidianitat, que existeixen, però les televisions

hi prestin molt poca atenció. En molts casos, el tractament audiovisual és de premsa groga i sensacionalista recreant-se molt en les imatges de cadàvers, primers plans, etc.

- És important no situar les notícies sobre immigració enmig d'altres notícies sobre violència, atemptats, desgràcies, etc., perquè les contaminen de valors negatius i pejoratius.

- Caldria també fer un esforç per emetre les notícies amb una sola temàtica, el que anomenem temàtica simple, per tal de facilitar la descodificació i no transmetre una imatge molt més complexa del que en realitat és la immigració. Per tant, és recomanable fragmentar en vàries notícies les de temàtica múltiple o, com a màxim, donar notícies amb dues temàtiques complementàries.

- Tot i haver-hi una certa uniformitat informativa, sobretot en l'ús de fonts oficials (podem veure repetit en les diferents televisions el mateix fragment de declaració de, per exemple, el delegat del Govern per a la Immigració, Enrique Fernández Miranda), hi ha casos singulars. El cas més clar és el del dia 22 de maig de 2000, quan les quatre televisions estudiades emeten una notícia sobre immigració però cadascuna d'elles sobre aspectes diferents. És a dir, aquest dia la immigració és capaç de generar quatre notícies diferents per a les televisions, mentre molts dies no n'hi ha cap.

- Els elements utilitzats per il·lustrar la presentació de les notícies al voltant dels presentadors, com s'ha dit anteriorment, són molt poc afortunats, i amb frases de to molt alarmista. Només cal repassar i observar algunes imatges com a exemple de l'alarmisme i el catastrofisme que envolten moltes de les notícies sobre la immigració.

- Hi ha un abús molt gran, sobretot a les dues emissores privades, d'il·lustracions de notícies amb les mateixes imatges d'arxiu repetides varies vegades, fet que, sens dubte, denota falta de cobertura i de qualitat de la informació. A les públiques, en canvi, s'evidencia un cert esforç per cobrir els temes amb corresponsals i enviats especials i, per tant, amb imatges pròpies d'alguns esdeveniments importants referits a la immigració i als immigrants.

f) Presentació de les informacions a televisió

- La presentació d'unitats informatives sobre immigració cal que sigui acurada per tal de no donar una imatge

negativa de les informacions relacionades amb immigrants.

- És convenient no barrejar dues informacions temàtiques diferents sobre immigració en una mateixa personació. Cada tema necessitaria una presentació pròpia.

- Millor no utilitzar imatges d'immigrants o de pasteres o similars al fons o a l'entorn del personador.

- Si es pretén arribar als immigrants, el vestuari del presentadors hauria de defugir una mica del que empren les fonts oficials.

- Pel que fa als textos que apareixen en pantalla i que poden il·lustrar una personació, cal defugir de l'ús d'adjectius com "allau" i similars, i procurar emprar un text referencial sobre el fet del qual s'informa. Cal evitar paraules genèriques que no informen de res en concret i que serveixen per ficar sota un mateix nom moltes informacions que no tenen per què afectar d'igual forma tots els membres del col·lectiu d'immigrants.

- En els textos, hauria d'haver-hi sensibilitat per parlar del problema real de la immigració, la necessitat de guanyar en qualitat de vida, polítics, etc. Sempre es sol donar la visió del que rep la immigració.

- Els personadors haurien de controlar els seus gestos i les focalitzacions acústiques per tal de no dramatitzar la informació sobre immigració i no donar-li caire de problema negatiu per a l'estabilitat dels indígenes, la qual cal resoldre. Millor, en qualsevol cas, que les personacions siguin

enunciatives més que no pas valoratives.

g) So a televisió

- La utilització periòdica, per part dels periodistes, de la "unitat de temps de presència", el concepte de "problematització favorable o desfavorable" i el de "índex de presència", com a instruments d'observació dels períodes llargs d'insistència informativa sobre els temes d'immigració, pot resultar una forma molt eficaç per valorar i prendre consciència del tipus de posicionament i d'orientació que es dona globalment en el temps.

- Sembla evident que la presència dels representants oficials dels immigrants hauria d'augmentar i equilibrar-se amb la dels representants autòctons.

h) Sincronia audiovisual

- Gairebé totes les notícies contradiuen el principi deontològic d'equilibri de les fonts. Concedeixen massa protagonisme audiovisual a les accions i a les veus de la policia i semblen justificar només la Llei d'Estrangeria.

- Un tractament més equilibrat de les informacions sobre el col·lectiu estudiat suposa l'ús d'un ventall més ampli d'interlocutors (fonts) al servei d'una construcció de la notícia, com els immigrants il·legals arrestats, o com a mínim, els col·lectius organitzats d'immigrants legals i il·legals.